

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

זמני השבת

כניסה	יציאה	ר"ת
18:55	19:47	20:37
גיליון 258		

מצורע- שבת הגדול-תשפ"ד

שמירת הפה והשבת

השבת פרשת מצורע, נקראת גם שבת הגדול וננסה לגעת בשני העניינים יחד ונפתח בפרשת מצורע.

אומר המדרש רבה (ויקרא, טז, ד): "זאת תהיה תורת המצורע, הַדָּא הוּא דְתַיִב: וְלָרְשָׁע אֲמַר אֱלֹהִים מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֲקֵי וְתִשָּׂא בְרִיתִי עָלַי פִּיךָ. אָמַר רַבִּי לְוִי מְצִינּוּ בַתּוֹרָה בְּנִבְיָאִים וּבְכַתּוּבִים שְׂאִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפֵץ בְּקְלוּסוֹ שֶׁל אָדָם רָשָׁע. מִן הַתּוֹרָה: וְעַל שְׂפָם יַעֲטֶה וְטִמָּא טִמָּא יִקְרָא (מכאן למדו רבותינו שעל המצורע לסגור את שפתותיו ורק כאשר מגיע אליו אדם טהור, עליו להודיעו כי הוא טמא). מִן הַנְּבִיאִים: וַיְהִי הוּא מְסַפֵּר לְמַלְאָךְ אֶת אֲשֶׁר הִחִיָּה אֵת הַמֶּת וְגו' זֹאת הָאִשָּׁה וְזֶה בְּנֶה אֲשֶׁר הִחִיָּה אֶלְיָשָׁע (אלישע הנביא היה מתארח אצל השונמית ובכדי להוקיר לה תודה, ביקש אלישע לברך את האישה. האישה לא ביקשה דבר, אבל גחזי משרתו של אלישע אמר שאין לאישה בן וברך אותה אלישע בבן זכר. אכן לאחר שנה נולד לה בן וכאשר גדל מעט ויצא עם אביו לקוצרים, חלה ומת. מיד ניגשה האישה לאלישע והודיע לו שבנה מת. אלישע שולח תחילה את גחזי משרתו להחיות את הילד, אך גחזי לא עשה את הציווי כראוי ולבסוף הלך אלישע והחיה בעצמו את הילד. אותו הילד הוא חבקוק בנביא שזכתה לכך השונמית בזכות האמונה שלה בחכמים. מכל מקום, לאחר שהחיה אלישע את הילד, אמר לאישה שעומד להיות רעב במשך שבע שנים וכדאי שתיקח את בנה ויעזבו למקום אחר. כמובן שהאישה קיימה את דברי הנביא, אבל לאחר שבע שנים חזרה האישה לביתה וגילתה שמישהו השתלט לה על הקרקע. הלכה האישה למלך יהודה דאז יהורם, לטעון לפניו בכדי שיחזירו לה את הקרקע. בדיוק באותו הזמן עמד גחזי אצל המלך יהורם וביקש ממנו המלך שיספר לו על ניסיו של אלישע. עמד גחזי לספר על כך שהחיה אלישע את אותו ילד ולפתע ניצבת מולם האישה השונמית ונתבקשה היא לספר את המעשה. אומר המדרש איך קרה התזמון הזה? וְדַלְמָא לְאַחֲרֵי תַרְעָא הָהּ קָאִים (אולי נזדמנה בדיוק למקום). רַבֵּן אֶמְרִי (אמרו חכמים) אֶפְלוּ בְּסוּף הַעוֹלָם הַקְּסִיטָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִבְיָאָה (גם אם היתה האישה בסוף העולם, היה מטיס אותה הקב"ה למקום), כְּדִי שְׂלֵא סַפֵּר אוֹתוֹ רָשָׁע (גחזי) בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּכַתּוּבִים מְנַן, שְׂנַאֲמַר: וְלָרְשָׁע אֲמַר אֱלֹהִים מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֲקֵי (הקב"ה אינו חפץ לשמוע את הרשע)."

אם כן, ראינו שהדבר שזור בתנ"ך כולו וכאשר דבר כזה מתרחש, צריך להבין שאכן כך הם הדברים!

בדומה לזה אנו מוצאים בעניין לשון הרע. אומרת התורה זו תהיה תורת המצורע- נוטריקון מוציא שם רע. אדם צריך לדעת שכאשר הוא מדבר לשון הרע, הוא מאבד את המצוות שלו והם עוברות לאותו אדם שהוא דיבר עליו ולא רק שאיבד מצוותיו, אלא הוא מקבל את כל העבירות של האדם עליו דיבר. כל זה לפני שעשה תשובה, אך אם עשה תשובה חוזרים הדברים לתיקונם ונמצא שרק כאשר עושה אדם תשובה הוא רשאי לספר בשבח הבורא יתברך.

אנו עומדים לפני ליל הסדר והחג נקרא, פסח- 'פה סח', שהפה צריך להשיח ולספר בניסים והנפלאות שעשה איתנו הבורא יתברך. ואם האדם רשע, הוא אינו רשאי לספר בשבח הבורא והקב"ה אינו מעוניין לשמוע אותו. לכן, לפני ליל הסדר על כל אחד לעשות הגעלה לפה שלו, להוציא את אותם דיבורים אסורים בכדי שיוכל לספר בשבח הבורא ברוך הוא וחשוב לעשות תשובה לפני החג.

שבת זו נקראת גם שבת הגדול, לפי שנעשה בשבת זו נס גדול. שבפסח מצרים נצטוו ישראל ב-י' לחודש ניסן "משכו וקחו לכם שה לבית אבות שה לבית" ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה' בשבוע ונמצא ש-י' לחודש היה ביום שבת. ביום זה לקחו ישראל את השה שהיה אלוהי מצרים וקשרו אותו לכרעי המיטה. שאלו אותם המצריים מה פשר מעשיהם והשיבו ישראל שהם הולכים לשחוט את השה כמצוות הקב"ה לשם הפסח. עיני המצריים נהיו כהות והיו כועסים מאוד על ששוחטים את אלוהיהם ולא היו יכולים לעשות דבר ועל נס זה נקראת השבת 'שבת הגדול'.

אומר **שיבולי הלקט**: אם אלו הדברים, הנס לא אירע רק בשבת אלא גם בראשון ושני השה היה קשור ועדיין מצרי שהיה רואה זאת לא יכול היה לעשות מאומה. אלא, באמת הנס התרחש גם בשאר הימים, אבל המפגש הראשוני של המצריים עם המציאות שמזלזלים באלוהיהם היה בשבת אז היה להם כעס גדול. אבל בשאר הימים כבר קיבלו עליהם את הדין ועל כן מסמלים את הנס דווקא בשבת.

נראה מה היה בציווי של הקב"ה לישראל לקחת את אותו שה לקרבן הפסח.

הציווי לקחת את השה ביום י' לחודש היה ביום ראש חודש ניסן. "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדְתֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבִית שֶׂה לְבֵיתוֹ". שואל רש"י: מדוע ציווה לקחת את השה ב-י' לחודש כאשר השחיטה מתבצעת ב- יד' לחודש? ומתוך: שראה הקב"ה שהגיע זמנם של ישראל להיגאל ואין להם מצוות, על כן נתן להם שתי מצוות: דם הפסח ודם המילה ורצה שיתעסקו במצוות אלו ולכן ציווה לקחת את השה כבר מיום י' לחודש.

וקשה, הרי אם הקב"ה חפץ שיתעסקו ישראל במצווה והציווי נעשה כבר מראש חודש, למה אמר לקחת דווקא ביום י' לחודש? היו יכולים לקחת לפני כן וכך היה להם יותר זמן להתעסק במצווה.

ועד נשאל, אומרת התורה: "וַיִּלְכְּבוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּן עֶשְׂרִי". אומר רש"י: אף משה ואהרון עשו כן. והדבר אינו מובן שהרי בפסוק כתוב וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל ואחר כך חזר ואמר 'כן עשו', מדוע? להראות שמה ואהרון גם משכו כבש ביום י' לחודש. וזה תמוה, וכי משה ואהרון אינם חלק מבני ישראל שנאמר עליהם וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל? ועוד, כיצד ניתן לחשוב שמה ואהרון לא יעשו כמו כולם? שני כלים טהורים כאלו המנהיגים את העם, אם הם לא יעשו, מי כן יעשה?

וכן, ידוע שבמצווה זו יש מסירות נפש של ממש עד שאמר משה לקב"ה: "לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח ליהוה אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו". וודאי לנו שאם משה ואהרון לא היו לוקחים לעצמם שה והיו משמשים דוגמא אישית ומראים שאין פחד, אף אחד לא היה לוקח לו שה ומכניס עצמו לסכנה על ציווי שהם בעצמם לא מקיימים. אם כן, מה הדגש שגם משה ואהרון עשו כן?

תחילה נקדים את דברי הרמב"ן: "איש שה לבית אבות- טעם המצוה הזאת בעבור כי מזל טלה בחדש ניסן בכוח הגדול, כי הוא מזל הצומח. לכך צוה לשחוט טלה ולאכול אותו, להודיע שלא בכוח מזל יצאנו משם אלא בגזרת עליון". בגלגל המזלות ישנם שניים עשר מזלות. שישה מזלות משרתים ביום ושישה בלילה ונמצא שכל מזל משרת שעתיים ביממה. המזל השייך לאותו חודש, עולה ומשרת בשעתיים הראשונות של היום, החל מעלות השחר וחדש ניסן מזלו טלה ולכן נתן הקב"ה כוח לאותו מזל להשפיע. אם כן, נמצא שהטלה עומד בכוחו הגדול ולכן מצווה הקב"ה לשחוט ולאכול אותו ובה הודיע שלא יצאנו ממצרים בכוח המזל אלא בגזירת האל יתברך. וברור שאלו הפועלים עפ"י המזלות, לא היו פועלים נגד המזל המכבב והיו מכבדים אתו וודאי שלא היו שוחטים ואוכלים אותו.

עוד אמרו רבותינו, שהמצריים היו עובדים את השה וההשפלה הגדולה לאלוהיהם שלקחו אותו בהיותו במעלתו העליונה. שיצאו ישראל ממצרים ב-ידי, טו' לחדש, אז הלבנה במילואה וכוחו של המזל הוא הרב ביותר ונצטוו לשחטו ולהכניעו, להראות שרק בגזירת עליון יצאו ממצרים.

אם כן, למדנו שטעם לקיחת השה הוא להכנעת המזלות, שנדע כי אין עוד מלבדו! שאף שיש כוח למזל, הקב"ה מכניעו.

בליל הסדר אנו עושים מעשים שמצד אחד מורים על עבדות ובד בבד מורים על חירות. מצד אחד אוכלים אנו מצה- לחם עוני ומאידך עושים זאת בהסבה כמו בני מלכים בני חורין. מה העניין? כיוון שבבליה אחד היו ישראל עבדים וכשהאיר היום, היו בני חורין. ישועת השם הייתה כהרף עיין שלא בדרך הטבע.

הגמרא במסכת שבת אומרת: השומר שבת כהלכתה, אפילו עבד ע"ז כדור אנוש, מוחלים לו כל עוונותיו. שואל ר' יונתן אייבשיץ: מה הכוונה כהלכתה? למה לא אמר שומר שבת? וודאי שצריך לשמור כהלכתה. ועוד מה עניין שהזכיר דווקא את דור אנוש?

אומר הרמב"ם בהלכות ע"ז: בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה ואמרו: הואיל וברא הקב"ה כוכבים וגלגלים וחלק להם כבוד והם משמשים לפניו, ראוי לחלוק להם כבוד (כך עזבו את המשפיע ועברו לעבוד את הנשפע שבאותה נקודת זמן משפיע להם- כמו השמש). שחשבו בדעתם הנבערה שאם יבנו בתי מקדש למשפיעים, יגיעו למשפיע. כך היה בתחילה, אבל כיוון שארכו הימים נשתכך שם השם הגדול והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצא שכל עם הארץ אינם יודעים אלא צורת עץ ואבן.

הגמרא הדגישה שכל השומר שבת כהלכתה אפילו עבד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו. אומר ר' יונתן, הטעות בדור אנוש הייתה קלה, רק לאחר מכן הגיעו לעבוד עץ ואבן בצורה ישירה. ורבותינו הזהירו על שמירת שבת כהלכתה שאדם ישמח ויענג את השבת.

הכוכב המשמש בשבת הוא 'שבתאי' והשפעת הכוכב היא שכאשר אדם שמח, הוא עושה לו רע. באים רבותינו ואומרים לנו, בשבת תשמח כמה שיותר. ומה עם הכוכב? אין הדבר נוגע ליהודי, כי בציווי של שמחת השבת מראה לנו הקב"ה שאין אנו תחת שליטת המזלות.

אומר ר' יונתן, פשוט שאדם שישמור שבת ימחלו לו עוונותיו, אבל אפילו אם היה עובד ע"ז כדור אנוש שעבדו את הקב"ה, אבל נתנו חשיבות לכוחות נוספים כמו אלילים ומזלות. עדין שמירת השבת תציל אותו ותוציא ממנו את המחשבות הלא טובות.

מכאן נבין מדוע מצווה הקב"ה למשוך את השה דווקא בשבת. כיוון שבשבת יש כוח למזל והקב"ה מבקש שניקח את השה בשבת וננפץ את המיתוס הזה שיש כוח אחר שפועל בעולם חוץ מאיתו יתברך.

כאשר מכניע הקב"ה את אלוהי מצרים, הם מייד נכנעים וזה שכתוב: "וַתִּחַזַק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחֵם מִן הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כָלְנוּ מֵתִים", שהקב"ה הכניע את כל הכוחות שלהם. כך אצל פרעה, שבתחילה אמר מי השם שאשמע בקולו ולבסוף נתן לבני ישראל צאן ובקר לזבוח להשם.

מתוך הדברים הללו מתעוררת שאלה חדשה. אם הכל נמצא ביום השבת, מדוע הדגיש הקב"ה לקחת שה ב- י' לחדש? היה עליו להדגיש את יום השבת ולא את התאריך. אלא שהיו ישראל ב- מטי שערי טומאה ובא משה לפרעה ואומר לו, כיצד את המעביד אותם כל יום במשך שעות ארוכות? ביקש משה מפרעה שייתן לישראל יום מנוחה אחד. ונמצא שבני ישראל שמרו מעט מהשבת, אבל שמירתם לא הייתה מכוח הציווי האלוקי, אלא מהצורך במנוחה לגוף. אבל משה ואהרון שמרו את השבת מכוח הציווי האלוקי.

האבות הקדושים, גם כן שמרו את השבת ומובן לנו ששאר ישראל ייקחו את הקרבן ביום י' בניסן הוא יום שבת שהדבר גובל בחילול שבת. שהרי הם מושכים את השה בשבת ועושים קניין וענייני מקח וממכר אסורים בשבת. את הקרבן עליהם להכניס לבית ונמצא שמעבירים מרשות לרשות בשבת וזה עוד חילול שבת. היו ישראל צריכים לקשור את השה למיטה וזה קשר של קיימא וזה עוד חילול שבת. אז כיוון ששמרו ישראל את השבת רק לשם מנוחה, אין בעיה שייקחו את השה בשבת עם כל המשתמע מכך.

אבל משה ואהרון ששמרו את השבת מתוך הציווי האלוקי: 'כי שם שם לו חוק ומשפט'-- קיבלו מצוות שבת, פרה ודינים. היה מקום להגיד שאולי משה ואהרון יקדימו לקחת את השה או לאחרו על מנת לא לחלל את השבת. מדגישה התורה, גם משה ואהרון עשו כן, ללמד שהשבת יכולה להכניע כל כוח ואדם ששומר את השבת, מסלק מעליו את המקטרג. וככל שנתחזק יותר בשמירת השבת, נזכה שהשבת תאיר לנו ותשפיע עלינו ונבחין שהשבת עושה עבורנו את המלאכה.

על כל אחד לחשוב ולהתבונן כיצד יכול הוא להוסיף בשמירת השבת שלו ובקדושת בשבת. כמה נזהרים בני האדם ביום הכיפורים ושוכחים שהשבת חמורה יותר מכיפור. השבת זו המתנה של הבורא לעם ישראל, שע"י השבת מוכח שישראל הם מעל המזל.

אנחנו בידיים של הקב"ה וכאשר כך הם הדברים אז יש 99% הצלחה. והאמת היא שיש 100% הצלחה, רק שהקב"ה משאיר לנו אחוז אחד לחשבון נפש. מי יודע אם לא בעבור האחדות שגילנו בחודשים האחרונים לאחר אירועי 9 באוקטובר זכינו להשגחה זו ותמיד נזכור שהברכה שלנו מגיע אך ורק מיום השבת.

על כן, על כל אחד מאיתנו להוסיף דבר מה בשמירת השבת שלו. להוריד עיתונים, להימנע משיחות בטלות, להקפיד על לימוד תורה בשבת וסעודות השבת וכו'. אחד כזה, אפילו היה עובד ע"ז כדור אנוש, מוחלים לו עוונותיו.

זה שבת הגדול, בה מוכיח הקב"ה לנו ולעולם כולו שאין עוד כוח ששולט על עם ישראל, אנחנו בידיים של הבורא יתברך ומעל המזלות ונזכור תמיד, כי אין עוד מלבדו!